

[0770]

**DE EARSTE KATALOGUS (1689) FAN FRANCISCUS JUNIUS SYN
FRYSKE KOLLEKSJE YN DE BODLEIAN LIBRARY, OXFORD**

Rolf H. Bremmer Jr

Summary

Until now, it was assumed that the earliest list of Frisian items among the Junius manuscripts in the Bodleian Library (Oxford) was to be found in Edward Bernard's catalogue of manuscripts in English and Irish libraries (1697). In this note I draw attention to a slightly older, somewhat similar list in George Hickes's Institutiones grammaticae Anglo-Saxonicae (1689).

Franciscus Junius (1591-1677) syn ûnskatbere fertsjinsten foar de Frisistyk steane al ieuwen net yn 'e kiif. Simon Abbes Gabbema, de offisjele skiedskriuwer fan de Fryske Steaten, koe gjin wurden genôch fine om te bearen oer Junius syn omtinken foar it Frysk. Gabbema is ek ús âldste tsjûge fan it opmerklike feit dat Junius in skoft yn Fryslân west hat om it Frysk yn 'e macht te krijen, en fermeldt grutsk dat Gysbert Japix sels dêrby syn learmaster west hat. It hat de fertsjinsten fan Breuker west om it wannear en wêrom fan Junius syn stúdzje fan it Frysk minúsjeus útinoar te tyskjen (1990). Junius syn driuwfear, sa toant Breuker oan, wie dy syn niget oan de woartels fan it Nederlânsk, en neffens de doe gongbere opfettings yn Hollân koe it Frysk, dat sjoen waard as in konservative tûke fan it 'Belgysk', nij ljocht smite op 'e skiednis fan Nederlânske wurden. Dy niget iepenbiere him earst dúdlik by Junius om 1645 hinne, en koart nei dat jier is er nei Fryslân gongen, dêr't er kunde hie fia syn Ingelske pupil Aubrey de Vere, en oantroude famylje fia de bern fan syn sweager Gerard Vossius. Op 'e ien as oare wize is er yn Fryslân attendearre op Gysbert Japix, en fan dy grutte dichter hat er Frysk leard. Guon skriftlike bewizen fan syn lessen hat er bewarre, en dy hat er, mei in pear printe Fryske boeken, koart foar syn dea tamakke oan de Bodleiaanske Biblioteek yn Oxford. Earst om 1657 hinne, doe't er yn Den Haach wenne, begûn Junius ek stúdzje te meitsjen fan it Aldfrysk, en sûnt dy tiid hat er Aldfryske hanskripten sammele, liend of ôfskreaun. Dat materiaal leit no ek yn Oxford.

Yn syn mânsk proefskrift oer Gysbert Japix seit Breuker (1989: II-1,168) – en Campbell (1948: 12) woe dat ek al hawwe –, dat de âldste en wiidweidichste katalogus fan Junius syn Fryske hanskripten en boeken yn de Bodleiaanske biblioteek te finen is yn Thomas Tanner syn oanpart oan Bernard syn kata-

logus út 1697. Der is lykwols noch in âldere list, dy't, hoewol koarter, faaks as basis tsjinne hat foar dy fan 1697. Dy list is opnommen yn de earste taal-kundige publikaasje (1689) fan de Oxfordske teolooch en filolooch George Hickes (Gneuss 1993; oer Hickes [1642–1715], sjoch Harris 1992). Hickes hie Junius net mear persoanlik kend, alteast dêr binne gjin oanwizings foar, mar as gjin oar wie er beynfloede troch Junius, en yndied, sûnder Junius syn Aldgermaanske neilittenskip oan de Bodleiaanske Biblioteek hie Hickes nea syn *opus magnum* skriuwe kinnen, de *Thesaurus Linguarum Septentrionalium*, publisearre yn twa grouwe folianten yn Oxford, 1703–05. It earste diel befettet in wiidweidich oersjoch fan de foarmlearen fan it Aldingelsk, Goatysk, Aldheechdútsk en Aldnoardsk; it twadde diel, besoarge troch Humfrey Wanley, is in foar syn tiid ôfgryslk detaillearre en noch altiten brûkbere beskriuwing fan alle doedestiids bekende Aldingelske hânskriften yn Ingelân.

Hickes syn earste publikaasje wie ek it earste boek dat yn Oxford, yn de Sheldonian Theatre, printe waard mei de letterfonten dy't Junius yn 1654 meitsje litten hie foar syn eigen publikaasjes. Junius hie dy fonten tagelyk mei syn Aldgermaanske kolleksje oan de Bodleiaanske Biblioteek skonken, sadat guon fan syn wurken dy't al ree wiene foar de printer, dochs noch – nei syn ferstjerren – it ljocht sjen soene. It boek dêr't wy it hjir oer hawwe, stiet op namme fan Hickes, mar is eins in soarte fan sammelbân mei stikken fan ferskate skriuwers – elts stik begjint op 'e nij mei side 1. Lykwols wie it al as ien boek konsipiearre en printe, sa't men sjen kin oan de katernnûmers (Gneuss 1993: 92). De haadtitel is *Institutiones grammaticae Anglo-Saxonicae et Moeso-Gothicae*. Dan folget, nei de net-paginearre 'Praefatio' fan fjouwerentweintich siden, in *Grammatica Islandica rudimenta* fan Runolphus Jonas, mei as taheakke in *Dictionarium Islandicum*, gearstald troch Junius en bewurke troch Hickes; in anonime *Catalogus veterum librorum Septentrionalium*, gearstald troch Hickes sels mar sûnder dy syn namme; en, as útsetter, in *Etymologicum Britannicum* fan Edward Bernard, dêr't Bernard yn besiket om alle Ingelske wurden byinoar te swyljen dy't neffens him oerienkamen mei it Slavysk.

Yn dy *Catalogus*, op side 178, jout Hickes it folgjende rubrykje (de nûmering is fan mysels):

Libri FRISICI inter Codd.Jun.

- (1) *Leges Frisiorum*. Cod.MS. cum Notulis quibusdam Marg. Cl. Junii. --- Accedunt Gesta Frisiorum. *Frisicè*.
- (2) *Poemata duo. Frisicè*. Accedit Tractatulus de Literis *Frisicis*, quem descripsit Jun. ex Gabeni [sic] Chartis.

US WURK L (2001), p. 67

- (3) *Leges Frisiorum antiquæ à Sibrando Siccama*, in quibus multa *Frisica* interspergentur. *Franckerae* An. Dom. 1617.
- (4) *Liber Legum Frisicarum* Impress. in fine mutilus, cui præmittitur Transcriptum ex *Ubbo-Emmio* manu *Junii*, qui etiam passim sparsit *Notas* Marg.
- (5) *Jus Comitatus Frisiæ*, lingua *Fris.* MS. Descript. à Cl. *Junio* ex Cod. Domini *Weneri Emmen.* --- Item. Prima pars *Legum Frisicarum* ex *Simonis Gabbemæ* Cod. MS. 4to. *Upstalbomici* Conventûs *Leges*, quas Latinè edidit *Sibrandus Siccama* in *Gabemæ Legum Frisicarum* Codice MS. in 4to. Optimæ *Notæ* inveniuntur *Frisicè*.

De kenners ûnder de lêzers sille al wol sjoen hawwe hokker boeken en hân-skriften dat binne, mar foar de folsleinens sil ik se hjir identifisearje (ferl. ek Stanley 1998).

(1) Dat is Codex Aysma, no Junius MS 78 (SC 5189). Junius hat net allinne oantekens makke yn de marzje, mar hat ek in ûnfolsleine yndeks op de ynhâld gearstald. Njonken Junius syn oantekens binne der ek guon fan Junius syn freon en learling Jan van Vliet (cf. Dekker 1998: 117–18). It is nuver dat de resinte en kreaze útjefte fan Aysma (Buma *et al.* 1993) gjin inkelde kodikologyske beskriuwing fan Junius MS 78 jout.

(2) Dat is no Junius MS 115a (SC 5226). Neffens Hickes befette dit ûnderdiel twa Fryske gedichten. Ut Hickes syn beskriuwing docht bliken dat de twa gedichten noch net mei oare stikken gearbûn wienen ta wat no MS Junius 115a is. Feitliks giet it om twa lytse, oarspronklik losse, katerntsjes; yn it iene stiet ien en yn it oare steane trije gedichten. It earste befettet *Ræmer in Sape* yn in ôfskrift fan Junius; ynskood yn dit katerntsje is in bledsje mei op 'e iene side yn Junius syn hân getallen en de nammen fan de dagen fan de wike yn it Frysk. Op 'e oare side hat Gysbert Japix yn syn eigen hân it moaie gedicht *Wobbelke* skreaun. It oare katern befettet, ek yn ôfskrift, *Egge*, *Wijnering in Goodsfrioen*, *Nijschierige Jolle in Haytse-yem*, en *Sjolle Kræmer in Tetke*, en nochris *Wobbelke*, mar no yn Junius syn hân. Nei alle wierskyn hawwe dy twa hânskriftsjes yn in omslach sitten, en hat Junius der noch in transkripsje bydien fan it traktaatsje *De literis Frisicis*, dat er oerskreaun hie út ien fan Gabbema syn hânskriften. Dy lêste transkripsje is spitigernôch yn de rin fan de jierren weiwurden. Spitigernôch, want it soe ús in moai hâldfest jûn kind hawwe by it kontrolearjen fan dy tekst, dy't no, mei guon flaters, allinne yn print oerlevere is (Bremmer 1992). De gedichten, op *Wobbelke* nei, binne útjûn troch Alistair Campbell (1948; cf. Breuker 1989: II-1, 172–80).

(3) Dat is no Junius MS 111 (SC 5222), Sibrandus Siccama syn edysje fan

US WURK L (2001), p. 68

de *Lex Frisionum*. Hickes wie opfallen dat it Latynske boek gâns Fryske wurden befette. Wat Hickes net neamt, is, dat Junius de tekst fan de *Leges Opstalbomicae* op side 53–62 kollasjonearre hat mei syn ôfskrift fan deselde tekst út Codex Unia (sjoch [5]).

(4) Dat is no Junius MS 109 (SC 5220), Junius syn eksimplaar fan de Aldfryske ynkunabel Druk. De ‘Notas Marg.’ slane op Junius syn kollaasjes fan de tekst fan guon stikken út Druk mei teksten út Unia. Foar syn eigen oriïntaasje op 'e eftergrûn fan Druk hat Junius in passaazje út Ubbo Emmius syn *Rerum Frisicarum historiae libri XX* oerskreaun.

(5) Dat is no Junius MS 49 (SC 5161), Junius syn ôfskriften fan MSS Fivelgo (hjr ‘Cod. Domini Wernerii Emmen’), Unia (hjr ‘ex Simonis Gabemæ Legum Frisicarum Codice MS. in 4to’) en Roorda. De ôfskriften binne nei 1666, it jier fan Van Vliet syn ferstjerren, troch Junius makke, yn alle gefallen dy fan Unia (Dekker 1998: 124), en ek grif dy fan Fivelgo en Roorda (Breuker 1990: 62–63; 1998: 154–55).

It is dúdlik dat Hickes benammen de primêre midsieuske stikken neame wollen hat. Hy swijt bygelyks – mar hoe koe er witte dat er mei tige seldsume boekjes te krijen hie? – oer Petrus Baardt syn *Friesche Boerepractica* (1640), it anonime *Oude Friesche Spreekwoorden* (1641) en, twaris, Gysbert Japix syn *Friessche Tjerne* út 1640 (Breuker 1989, II-1: 74), mei-inoar gearbûn ta Junius MS 122 (SC 5232) om 1700 hinne. Al mei al foarmet Hickes syn listke fan Fryske Juniana dochts in moaie iere oanfolling op wat wy al witte fan Junius syn Fryske neilittenskip oan de Bodleiaanske Biblioteek.

Universiteit Leiden
Opleiding Engels

LITERATUER

[Bernard, Edward] (1697). *Catalogi librorum manuscriptorum Angliæ et Hiberniæ in unum collecti, cum indice alphabetico* (Oxford: Sheldonian Theatre).

Bremmer Jr, Rolf H. (1992). ‘Oer datearring, funksje en auteurskip fan de earste Fryske grammatika (1681)’, *Philologia Frisica Anno 1990* (Ljouwert: Fryske Akademy), 9–32.

- Bremmer Jr, Rolf H., red. (1998). *Franciscus Junius F.F. and His Circle* (Amsterdam en Atlanta/GA: Rodopi).
- Breuker, Ph.H. (1989). *It wurk fan Gysbert Japix. I: Tekst yn facsimile. II: Oerlevering en ûntstean* (Ljouwert: Fryske Akademy).
- Breuker, Ph.H. (1990). 'On the Course of Franciscus Junius's Germanic Studies, with Special Reference to Frisian', yn: Rolf H. Bremmer Jr, Geart van der Mear en Oebele Vries, eds., *Aspects of Old Frisian Philology*. *Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik* 31-32 / *Estrikken* 69 (Amsterdam en Atlanta, GA / Grins: Rodopi en SFFYRUG), 42–68. In justjes revisearre fersy fan dit baanbrekkende artikel ferskynde yn Bremmer 1998, 129–57.
- Buma, Wybren Jan, Pieter Gerbenzon en Martina Tragter-Schubert (1993). *Codex Aysma. Die altfriesischen Texte herausgegeben und übersetzt* (Assen en Maastricht: Van Gorcum).
- Campbell, Alistair (1948). *Gysbert Japicx: The Oxford Text of Four Poems* (Bolsward: A.J. Osinga).
- Dekker, Kees (1998). "The Old Frisian Studies of Jan van Vliet (1622–1666) and Thomas Marshall (1621–1685)", yn: Rolf H. Bremmer Jr, Thomas S.B. Johnston en Oebele Vries, red., *Approaches to Old Frisian Philology*. *Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik* 49 / *Estrikken* 72 (Amsterdam en Atlanta, GA: Rodopi / Grins: SFFYRUG), 113–138.
- Gneuss, Helmut (1993). 'Der älteste Katalog der angelsächsischen Handschriften und seine Nachfolger', yn: Klaus R. Grinda en Claus-Dieter Wetzel, red., *Anglo-Saxonica. Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte der englischen Sprache und zur altenglischen Literatur. Festschrift für Hans Schabram zum 65. Geburtstag* (München: Wilhelm Fink Verlag), 91–106.
- Harris, Richard L. (1992). *A Chorus of Grammars. The Correspondence of George Hickes and His Collaborators on the Thesaurus linguarum Septentrionalium* (Toronto: University of Toronto Press).
- Hickes, George (1689). *Institutiones grammaticae Anglo-Saxonicae, et Moeso-Gothicae [...]* (Oxford: Sheldonian Theatre; facs. repr. Menston, 1971; microfiche repr. London: Scholar Press, 1974 [English Linguistics, 1500–1800 : EL 277]).
- SC = F. Madan, H.H.E. Craster and N. Denholm-Young (1937). *A Summary Catalogue of Western Manuscripts in the Bodleian Library at Oxford* (Oxford: OUP), II-ii.
- Stanley, Eric G. (1998). 'The Sources of Junius' Learning as Revealed in the Junius Manuscripts in the Bodleian Library', yn: Bremmer 1998: 159–176.

TAHEAKKE

Om't net eltsenien tagong hat ta Bernard syn katalogus fan 1697, jou ik hjir – mei tank oan Oebele Vries – de opjefte fan de Fryske Juniana yn de Bodleiaanske Biblioteek, sa't Tanner dy oan Bernard trochjûn hie. It docht neffens Tanner syn opsomming bliken dat de hânskriften dan al de nûmers hawwe dy't se no noch hawwe. Blykber binne Junius syn 122 boeken en hânskriften yn de perioade tusken Hickes syn opjefte en dy fan Tanner oardere en nûmere, en guon binne faaks ek (op 'e nij?) ynbûn. In systematyk yn dy nûmering haw ik (noch) net ûntdekke kind. Yn alle gefallen jout Tanner in oare folchoarder as Hickes.

Pp. 249–257

Librorum manuscriptorum Bibliothecæ Bodleianæ classis nona. De linguis septentrionalibus codices CXXI. Quos huic academici moriens legavit vir venerabilis et veterum Europæ dialectorum instaurator felix Franciscus Junius. Fr.F. ('Klasse njoggen fan de hânskreaune boeken fan de Bodleiaanske Biblioteek. Hûndertientweintich codices oer de noardske [= Germaanske] talen, dy't de nommele man en opmakker fan de âlde talen fan Jeropa, Franciscus Junius Fr[ancisci] F[ilius] silliger, op syn stjerbêd oan dizze akademy tamakke hat'.)

Horum autem Catalogum accuratum debemus viro optimo Thomæ Tannero. ('Wy hawwe de sekuere katalogus fan dy [hânskriften] oan de eale hear Thomas Tanner te tankjen.')

P. 252

5161. 49.

1. Jus Comitatus Frisiæ, Lingua Frisica, ex Codice Domini Werneri Emmen, Reip. Groninganæ Senatoris.
2. Leges Frisicæ in duabus partibus, ex Simonis Gabennæ Codice MS.
3. Upstalbomici Conventus leges, quas Latine edidit Sibrandus Siccama, in Gabennæ Legum Frisicarum Cod. MS. in 4. inveniuntur Frisice: ex quo huc descripsit illas Junius. Hæc manu propria Junii, in 4 [= quarto].

[ferlykje de bekriuwing by Hickes (5)]

P. 253

5189. 78.

1. Leges Frisiorum MS. cum Notis Cl. Junii.
2. Hymnus ad Virg. Mariam, Frisice, p. 272.

US WURK L (2001), p. 71

3. Gesta Frisorum, lingua Frisica, p. 304.

Chart. 4. Continet p. 320.

[ferlykje de beskriuwing by Hickes (1)]

P. 255

5220. 109.

Liber Legum & Consuetudinum Frisicarum, Frisice. Impressus. Cui adduntur in margine notæ MS. & præmittuntur unum & alterum excerptum ex Ubbone Emmii & syllabus capitum per Cl. Junium, 8 [= octavo].

[ferlykje de beskriuwing by Hickes (4)]

5221. 110.

Hymni 26. canendi per circulum anni in lingua Frisica cum interpretatione Latina interlineari.

Manu Junii. 4.

[weirekke, sjoch SC 5221]

5222. 111.

Leges Frisiorum antiquæ, editæ per Silrand. Siccamam. Franekerae 1617. Inter quas sunt leges Conventus Opstalbomicæ, quas Junius contulit cum MS. & variantes Lectiones in margine apposuit, 4.

[ferlykje de beskriuwing by Hickes (3)]

5226. 115.

Fasciculus septem Voluminum à Cl. Junio propria manu Descriptorum, (¼)

3. Dictionarium Frisico-Latinum, 4.

7. Carmina Frisica, cum notis Junii in Chartis laceris.

2. De literis Frisicis tractatus, quem transcripsit Junius ex Gabennæ Chartis.

[ferlykje de beskriuwing by Hickes (2), dy't nr. 3 net hat, sjoch SC 5226c].